

Monoteizem odprl pot strpni in razumni družbi

28. 10. 2018 | Kristjani v javnosti

14. mednarodna znanstvena konferenca v Celju

Že vse od leta 2005 Teološka fakulteta Univerze v Ljubljani organizira v Celju (tudi Ljubljani) odmevne mednarodne znanstvene konference. Posebnost je njihov znanstveni, multidisciplinarni, večpanožni in aktualni značaj. Odmevna je bila tudi tokratna, ki je bila od 18. do 20. oktobra v celjskem duhovnem središču Sv. Jožef, njena tema pa »Etične implikacije (posledice) enega Boga«. V preteklosti in sedanjosti je namreč monoteizem podvržen številnim ostrim in skrajnim kritikam, češ da je razlog za nevednost, nasilje, izključevanje ... Zato je bila celjska konferenca smiselna, ni pa želela ponuditi le svežih pogledov na etične vidike monoteizma in razširiti njegovega znanstvenega razumevanja, ampak biti tudi »koristna in uporabna za okolje in družbo, ustvarjati v njima lepše življenje in povezanost,« je dejal predsednik programskega odbora dekan prof. dr. Robert Petkovšek (predsednik organizacijskega je bil prof. dr. Bojan Žalec, pomočnika pa dr. Vojko Strahovnik in Urša Lampret).

V treh dneh so nastopili (v angleščini) ugledni poznavalci (sedemindvajset) tega področja iz Slovenije in tujine: Belgije, Hrvaške, Madžarske, Poljske, Ukrajine, Slovaške in ZDA. Po treh predavanjih je sledila krajša razprava. Vodilno temo so obravnavali v več sklopih. Eden je bil o trinitaričnih socialnih naukih, kako razumeti Sveto Trojico in to izvajati v socialni teologiji (Valčo, Malović). Drugi o sodobnih zgodovinskih, kulturnih teorijah monoteizma. Poseben sklop so bile etične posledice metafizičnih in antropoloških, človekoslovnih segmentov judovstva in krščanstva (Klun, Globokar, Žalec). Četrti pa je bil bolj praktičen, zadeval je izobraževanje, pastoralo in terapijo odpuščanja (Gerjolj, Vodičar, Šegula, Erzar).

Kot vsakič bo izšel (jeseni prihodnje leto) tudi zbornik predavanj v angleščini pri ugledni nemški založbi Lit Verlag.

Svoboda izražanja

Prvega dne je bil posebne pozornosti deležen doc. dr. Tadej Strehovec, ki je v teh dneh obtožen in sojen zaradi svojih stališč o splavu, ki naj bi spodbujala sovražni govor ter ogrožanje javnega reda in miru. Na simpoziju je imel s tem povezano predavanje z naslovom *Omejitve govora o etičnih implikacijah monoteizma*. Med drugim je poudaril, da sovražni govor sam po sebi (*per se*) ni prepovedan, ampak tiste oblike sovražnega govora, ki povzročijo nevarnost za javni red in mir. V zadnjem delu svojega predavanja je izpostavil idejo svobode izražanja v okviru etičnih posledic, ki izhajajo iz verskega prepričanja. Po njegovem gre predvsem za etična stališča verskih skupnosti npr. o splavu, ki jih hočejo nekateri označiti za sovražni govor. Podobno velja tudi za govor o zakonski zvezi, svetosti človeškega življenja, migrantih in tujcih. V zadnjem času se v Evropi pojavlja t. i. »tehnologija lažnih obtožb spodbujanja sovražnega

govora« z namenom, da se zatira svoboda govora in verska svoboda kristjanov oz. pripadnikov verskih skupnosti. V tem pogledu je to po njegovem mnenju zaskrbljujoč pojav. Potrebno je vztrajati pri tem, da se v sodobni družbi poudari pravica vsakega človeka, tudi verujočega, da uživa pravico do svobode izražanja, prav tako do veroizpovedi oz. svobode vesti.

K resnici v luči odprtosti

Prof. Petkovšek se je v nadaljevanju ukvarjal s ta čas najbolj »vročim« religiozologom Janom Assmannom: *Etične implikacije enega Boga po Janu Assmannu*. V nasprotju z nekaterimi navzočimi stališči v Sloveniji – namreč, da je po Assmannu monoteizem vir nasilja – je pokazal, da Assmann prepričljivo kaže na pozitivne učinke monoteizma. Da je v zgodovinskem razvoju vendarle odprl pot strpni in razumni družbi. Assmann trdi, da je bil nastanek Svetega pisma v času od sedmega do četrtega stoletja pred Kristusom enkratna revolucija v naši zahodni kulturi. V središče je bila postavljena zgodba o eksodusu, izhodu Izraelcev iz egiptovske hiše sužnosti. To je največkrat pripovedovana zgodba, zato navdihuje številna gibanja v iskanju svoje svobode. Sveto pismo pa je dalo tudi zamisel, da je samo judovski Bog resnični Bog, posledica tega je bil negativen odnos do raznih malikovanj, čaščenja nečesa, kar ni Bog. Assmann pravi, da je zavzetost za resnico pozitiven korak naprej v zgodovini. Temelj, na katerem je osnovana naša kultura. Resnico pa moramo danes, v pluralističnih časih, živeti dialoško.

Odpuščanje – dej ljubezni

Glavno predavanje je imel dr. Didier Pollefeyt, redni profesor na Fakulteti za teologijo in religiozologijo Katoliške univerze v Leuvenu v Belgiji, z naslovom: *Nacizem kot napad na monoteizem: etika po holokavstu*. Kot ga je povzel prof. Žalec, je predstavil tri oblike razlage, paradigme holokavsta.

Prva je diabolizacija storilcev holokavsta. Pri tej gre za to, da storilce, to je morilce Judov v taboriščih in drugod, motrimo kot utelešenje zla, hudiča. To razlago je zavrnil, ker vemo, da so mnoge zločine zagrešili zelo običajni ljudje, še posebej, ko je šlo za množične poboje in so delovali kot nekakšni operaterji, tako da je težko govoriti o primerkih hudiča.

Drugo stališče, banalizacija zla, je popolno nasprotje prvega. Najbolj znana teoretičarka tega, Hannah Arendt, judovska filozofinja, je prišla do sklepa, da Adolf Eichmann, odgovoren za genocid nad Judi, ni bil nobena pošast, ampak uradnik, ki je zvesto izpolnjeval svoje naloge. Kritiki le-tega pravijo, da tako preprosto zopet ni. Nacisti so namreč zgradili poseben sistem vrednot, ki so ga storilci upoštevali.

Tako pridemo do tretje paradigme, etizacije zla. Ta je Pollefeytu najbližje, ni je zavrnil, ampak dopolnil z nekaterimi pomembnimi pojmovnimi razlikovanji. Eno teh je, da so nacisti razvili sistem vrednot, ki bi mu v širšem smislu lahko rekli etični, v ožjem pa ne, ampak svetovni nazor.

V drugem delu je predavatelj, izhajajoč s krščanskega stališča, opozoril, kako zelo pomembno je izhajati s stališča, da je Bog absolutno dober in v njem ni zla. Katoliško stališče je, da gre pri zlu za odsotnost in tudi sprevrženost dobrega.

Tretje vprašanje pa je bilo, kako lahko dobri ljudje delajo zlo. Predavatelj je to razložil s teorijo dvojnika ali podvajanja. Psihiatrična mnenja so namreč govorila o razcepu ali samoslepitvi: npr. nacističnih zdravnikov, ki so čez dan delali grozodejstva, poskuse na ljudeh, zvečer odšli domov in bili skrbni očetje. Največji poudarek pa je bil, da je nacizem imel za tarčo judovstvo in krščanstvo, saj mu je bil njun monoteizem glavno nasprotje. In bi bilo tudi krščanstvo bolj na udaru, če bi se Hitlerju posrečilo.

In kakšna je etika po holokavstu? Ni druge, kot odpuščanje in sprava. Odpuščanje pa ni pravica žrtve niti dolžnost storilca, ampak je v obeh primerih dej ljubezni.

JOŽE POTRPIN

Med predavatelji celjske konference je bil tudi p. dr. Tadej Strehovec (v pogovoru s predsednikom organizacijskega odbora prof. dr. Bojanom Žalcem).

Foto: Jože Potrpin